MARCEL PROUST • **Swann'ların Tarafı**

Du côté de chez Swann. À la recherche du temps perdu

İletişim Yayınları 3430 • İletişim Klasikleri 173
ISBN-13: 978-975-05-3666-3
© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. Basım
1. Baskı 2024, İstanbul

Dizi Yayın Yönetmeni Murat Belge
Yayına Hazırlayanlar Güneş Akkor, Mehmet Atala, Barış Özkul
Kapak Suat Aysu
Kapak Resmi Claude Monet, "Vétheuil'de Bir Bahçe Kapısı", 1881
Uygulama Hüsnü Abbas
Düzelti Nebiye Çavuş

Baskı Ayhan Matbaası · Sertifika No. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

Cilt Güven Mücellit · Sertifika No. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · Sertifika No. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MARCEL PROUST

Swann'ların Tarafı

Kayıp Zamanı Ararken

CİLT 1

Du côté de chez Swann
À la recherche du temps perdu

FRANSIZCADAN ÇEVİREN
Işık Ergüden

IŞIK ERGÜDEN'İN ÖNSÖZÜYLE

iletişim

VALENTIN LOUIS GEORGES EUGÈNE MARCEL PROUST 1871'de Jeanne Proust ve Adrien Proust'un ilk çocuğu olarak Paris'te doğdu. Küçük yaşlarda başlayan solunum yolu rahatsızlıkları nedeniyle ilk ve ortaöğrenimi aksadı. Paris'teki Fontanes Lisesi'ni bitirdikten sonra Siyaset Bilimi ve Hukuk Fakültesi'nde yükseköğrenimini tamamladı. İlk denemeleri 20 yaşında *Le Mensuel*'de yayımlandı. İki yıl boyunca *La Revue blanche*'ta yazdı. Mazarin Kütüphanesi'nde işe girse de sağlık sorunları nedeniyle çalışmaya devam edemedi. Yarım kalan romanı *Jean Santeul*'ü 1895'te yazmaya başladı. Kısa anlatıları ve şiirlerinden oluşan ilk eseri *Hazlar ve Günler* (*Les Plaisirs et les jours*) 1896'da yayımlandı. Émile Zola'nın Dreyfus olayından ötürü yargılandığı duruşmaya izleyici olarak katıldı. John Ruskin'in *The Bible of Amiens* (1904) ve *Sesame and Lilies* (1906) adlı eserlerini Fransızcaya çevirdi. *Le Figaro*'da pastişleri yayımlandı (1907). Hollanda ve Belçika'ya seyahat etti; Hollanda resmiyle, özellikle Johannes Vermeer'in eserleriyle ilgilendi. Gazetelerde Paris sosyete hayatına dair yazıları yayımlandı. Modernist edebiyatın başyapıtları arasında kabul edilen *Kayıp Zamanı Ararken* dizisinin ilk kitaplarını (*Swann'ların Tarafı, Yakalanan Zaman, Guarmantes Tarafı, Çiçeği Burnunda Genç Kızların Gölgesinde*) 1910-1911'de yazmaya başladı. İlk yıl boyunca yayıncı bulamayan *Swann'ların Tarafı* nihayet 1913'te Grasset tarafından, ardından 1919'da *Nouvelle revue française* tarafından yayımlandı ve Fransız okurları arasında büyük bir yankı uyandırdı. 1919'da seçme yazılarından oluşan *Pastiches et mélanges* ve *Çiçeği Burnunda Genç Kızların Gölgesinde* yayımlandı. *Çiçeği Burnunda Genç Kızların Gölgesinde* prestijli Goncourt Ödülü'nü aldı (1919). *Guarmantes Tarafı* (1920-1921) ve *Sodom ve Gomorra* (1921-1922) ile *Kayıp Zamanı Ararken* dizisini sürdürdü. 1922'de zatürreye yakalandı ve birkaç ay sonra 51 yaşında vefat etti. Mezarı Paris'te Père-Lachaise Mezarlığı'ndadır. Ölümünün ardından kardeşi Robert Proust ve yayıncı Gaston Gallimard, *Kayıp Zamanı Ararken* dizisinin diğer kitaplarını yayımlamaya giriştiler ve *Mahpus* (1923), *Albertine Kayıp* (1925) ve *Yakalanan Zaman* (1927) peş peşe yayımlandı.

Metindeki tüm dipnotlar çeviren tarafından ilave edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER *7*

KRONOLOJİ *13*

ÖNSÖZ
***KAYIP ZAMANI ARARKEN*'İ OKUMAYA,**
TERCÜMEYE GİRİŞ / IŞIK ERGÜDEN *23*

Swann'ların Tarafı

BİRİNCİ BÖLÜM
Combray *37*

İKİNCİ BÖLÜM
Swann'ın Bir Aşkı *217*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Yöre İsimleri: İsim *407*

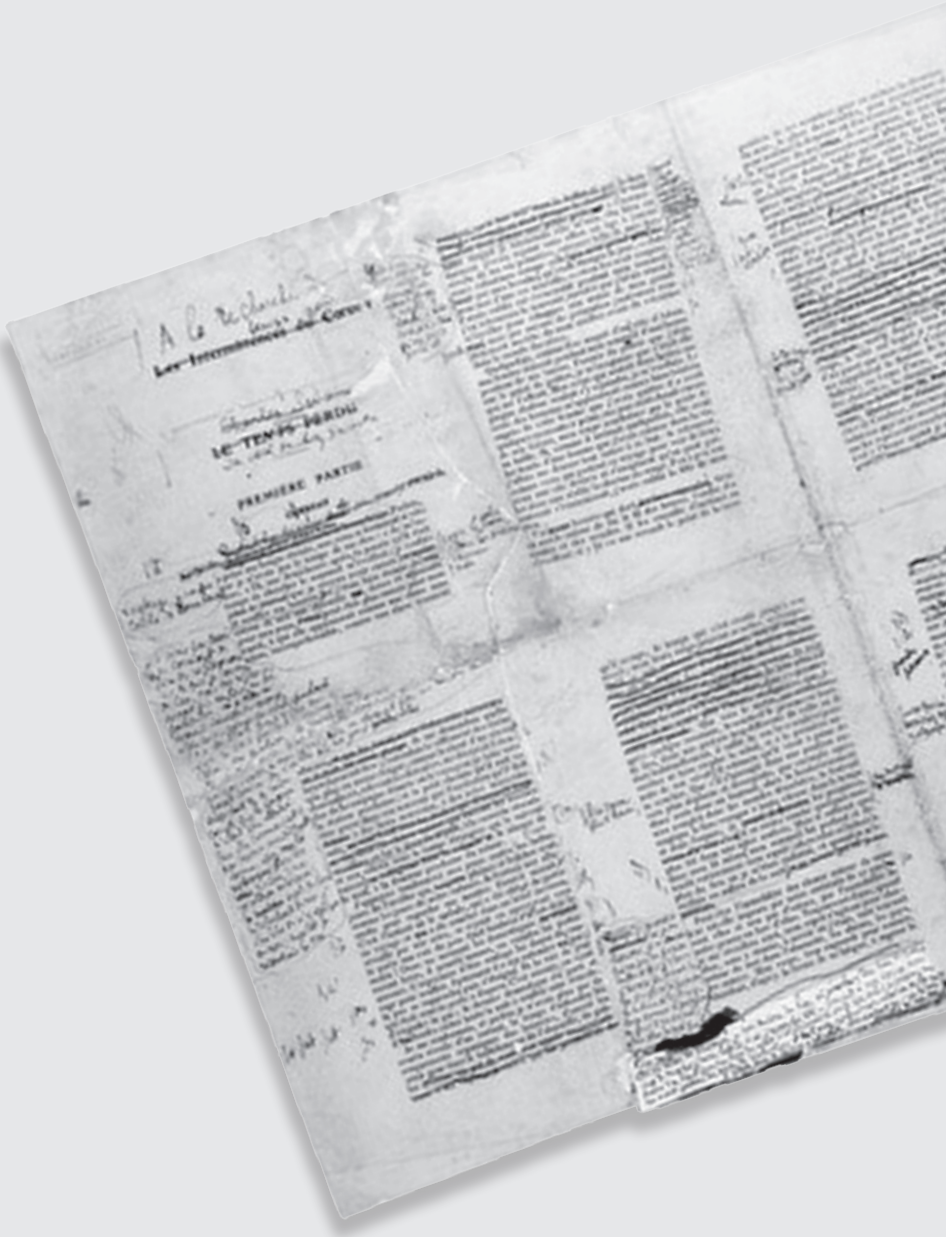

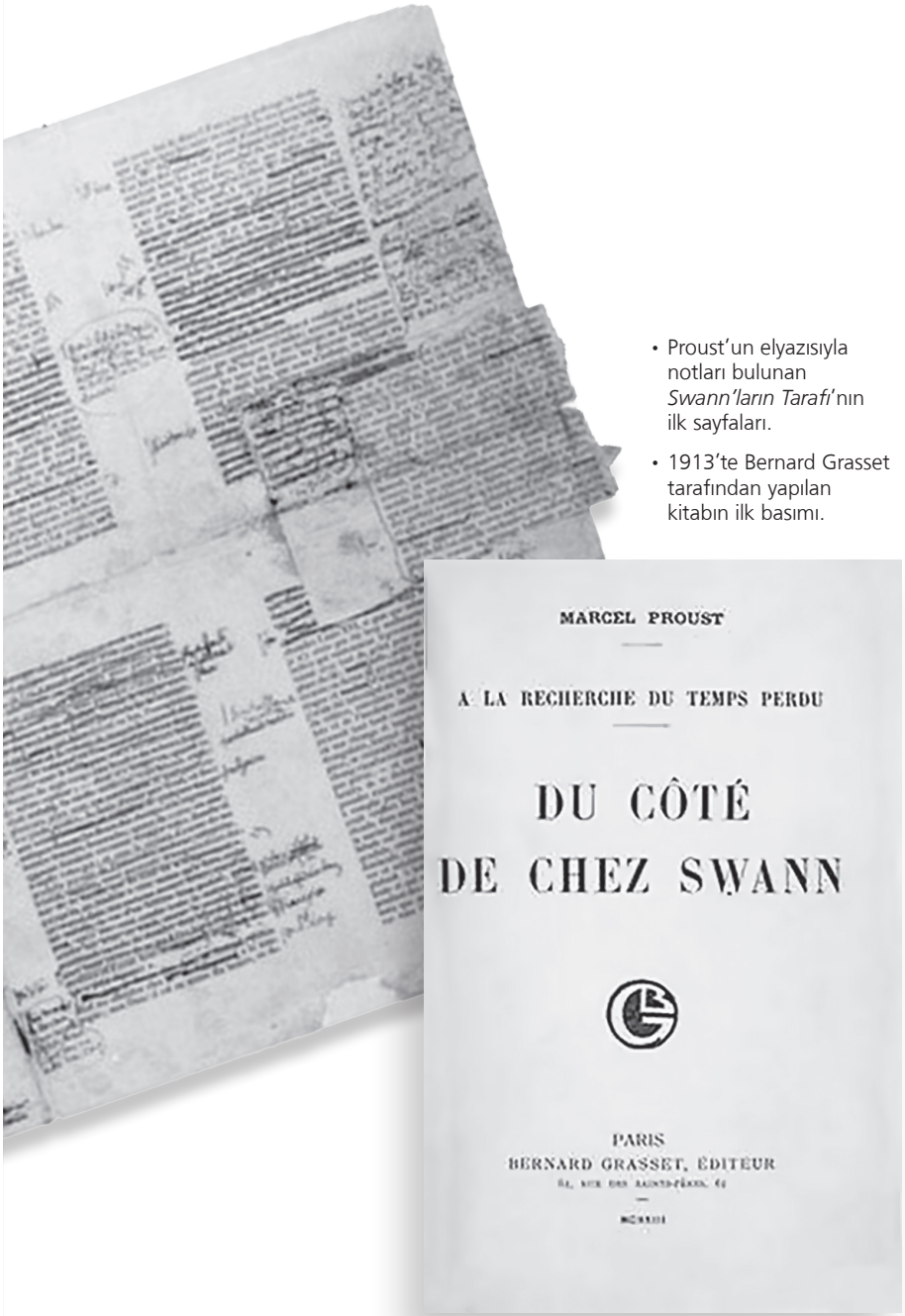

- Proust'un elyazısıyla notları bulunan *Swann'ların Tarafı*'nın ilk sayfaları.
- 1913'te Bernard Grasset tarafından yapılan kitabın ilk basımı.

Swann'ların Tarafı

Gaston Calmette Beyefendiye...[1]

Sevgi dolu derin minnetimin ifadesi olarak...

1 Gaston Calmette 1900-1914 arasında *Figaro*'nun yöneticisiydi. Proust'un düzenli olarak makaleler yayımladığı gazete romanının bir bölümünü tefrika olarak yayımlamayı önce kabul edip sonra reddetmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Combray

I

Uzun süre erkenden yattım. Kimi zaman mum söner sönmez gözlerim kapanır, "uyuyorum" diye düşünmeye fırsatım dahi olmazdı. Yarım saat sonra ise artık uykuya dalma vaktinin geldiği düşüncesi beni uyandırdığında, hâlâ elimde tuttuğumu sandığım kitabı bırakıp mumu söndürmek isterdim; biraz önce okumakta olduğum kitaba dair uykuda da düşünmeye devam ederdim ama bu düşünceler bambaşka bir mahiyete bürünmüş olurdu; eser ister bir kiliseden, ister bir kuartetten ya da I. François'yla Şarlken'in rekabetinden söz ediyor olsun, benden bahsediyormuş gibi gelirdi. Bu inanç uyandığımda bir süre daha varlığını sürdürürdü; bu durum beni şaşırtmasa da gözlerimin üzerinde kabuk gibi bir ağırlık oluşturarak mumun yanmıyor olduğunu fark etmemi engellerdi. Ardından, tıpkı geçmiş bir yaşantıya dair düşüncelerin ruhgöçünden sonraki hali gibi, bu inanç da benim için anlaşılmaz olmaya başlardı; kitabın mevzusu benden kopar, kendimi ona uydurup uydurmamakta serbest kalırdım; görme duyuma da anında yeniden kavuşur, gözlerime, belki daha ziyade zihnime huzur veren yumuşak bir karanlıkla çevrili olduğumu görmek –bu karanlık zihnime sebepsiz, kavranılmaz, gerçekten zifiri bir şey olarak görünse bile–

beni çok şaşırtırdı. Saatin kaç olabileceğini düşünürdüm; ben, ormandaki bir kuşun şakıması gibi mesafeleri belirginleştirerek tenha kırın enginliğini bana tasvir eden, içindeki yolcunun ise bir an önce gelecek istasyona varma arzusunda olduğu, az çok uzaktaki trenlerin düdüğünü işitirken; o yolcunun yürüdüğü dar yol ise, yeni yerlere, alışılmadık davranışlara, biraz önceki sohbete ve gecenin sessizliğinde hâlâ peşini bırakmayan yabancı lamba ışığı altındaki vedalaşmalara, yakında geri dönecek olmanın hoşluğuna borçlu olduğu taşkın halle kazınacaktı hafızasına.

Yanaklarımı çocukluğumuzdakiler gibi dolgun ve körpe olan yastığın güzel yanaklarına sevecenlikle yaslardım. Kol saatime bakmak için bir kibrit çakardım. Birazdan gece yarısı. Mecburi seyahatinde meçhul bir otelde gecelemek zorunda kalmış hastanın bir nöbetle uyanıp kapının altındaki gün ışığı huzmesini fark ederek sevindiği an. Ne saadet, sabah olmuş bile! Hizmetkârlar birazdan kalkmış olur, zili çalabilecek, imdadına yetişirler. Istırabına çare olunacağı umudu metanet gösterme cesareti veriyor. Ayak sesleri işittiğini sandı tam o anda; yaklaşıp uzaklaşan ayak sesleri. Kapısının altından vuran gün ışığı huzmesi yok artık. Gece yarısı; gazı kapattılar; son hizmetkâr da gitti, bütün gece çaresizce ıstırap çekmesi gerekecek.

Tekrar uykuya dalardım, ama kimi zaman sadece ahşap doğramaların canlı çıtırtısını işitecek, gözlerimi açıp karanlığın kaleydoskopuna dikecek, mobilyaların, odanın, küçük bir parçasından başka bir şey olmadığım her şeyin içine daldığı ve benim de duyarsızlığıyla birleşme amacıyla hemen geri döneceğim uykunun tadını bir an ışıldayan bilinç sayesinde çıkaracak denli kısa, anlık uyanışlar olurdu. Veyahut, uyurken, hayatımın ilk yıllarının ebediyen geride kalmış bir yaşına zahmetsizce kavuşur, büyükamcamın saçımın lülelerinden çekmesinden duyduğuma benzer ve ancak benim için yeni bir dönemin başlangıcı olan buklelerimin kesildiği gün yitip giden çocuksu korkularımla baş başa buluverirdim kendimi. Uyurken unutmuş olduğum bu olayın hatırası büyükamcamın ellerinden kurtulmak için uyanmayı başardığımda zihnimde yeniden canlanır ve ancak ihtiyati önlem olarak başımı bütünüyle yastığa gömdükten sonra rüyalar âlemine geri dönebilirdim.

Kimi vakit, tıpkı Âdem'in kaburgasından Havva'nın doğması gibi, ben uyurken uyluğumun ters bir pozisyonundan bir kadın doğardı. Tatmak üzere olduğum hazzı bana sunanın o olduğunu hayal ederdim. Onun bedeninde ısındığını hisseden bedenim ona kavuşmak istediğinde ise uyanırdım. Yanından henüz ayrıldığım bu kadına kıyasla diğer insanlar bana pek uzak gelirdi; öpücüğünün sıcaklığı hâlâ yanağımdaydı, bedeninin ağırlığı yorardı vücudumu. Kimi zaman vuku bulduğu gibi, bu kadın da hayatta tanıdığım bir diğerinin hatlarına sahip olsaydı eğer, tıpkı düşün cazibesini gerçeğin içinde tadabileceklerini hayal edip de arzuladıkları bir şehri kendi gözleriyle görmek için seyahate çıkanlar gibi ben de kendimi onu bulma amacına vakfederdim bütünüyle. Hatırası yavaş yavaş silinen rüyamdaki kızı unuturdum.

Uyuyan birinin etrafı saatlerin akışıyla, yılların ve âlemlerin düzeniyle çevrelenir. Uyanırken içgüdüsel olarak bunlara danışıp, yeryüzünün hangi noktasını işgal ettiğini, uyanana kadar geçen zamanı anında bu düzenden okur; ama bunların sırası karışıp bozulabilir. Uykusuz saatlerin ardından sabaha karşı uyku onu bedeninin genellikle uyurkenki duruşundan çok farklı bir pozisyonda, kitap okurken yakalamışsa eğer, güneşi durdurup geriletmeye kalkık duran kolu yeter ve uyandığı ilk anda saatin kaç olduğunu bilemeyip henüz yatmış olduğunu sanır. Daha uygunsuz ve farklı bir pozisyonda, mesela akşam yemeğinden sonra bir koltuğa oturmuşken uyuklarsa eğer, o zaman yörüngesinden sapmış âlemler içinde tamamen altüst olur, sihirli koltuk zaman ve mekânda son sürat bir yolculuğa çıkartır onu, gözlerini açtığı anda ise başka bir yörede birkaç ay önce yatağa yattığını sanır. Ama kendi yatağımdayken bile uykumun derin olması ve zihnimi bütünüyle gevşetmesi bana yetiyordu; bu durumda zihnim uyuduğum yerin planını tamamen terk ettiğinden, gecenin ortasında uyandığımda, nerede bulunduğumu bilmediğim gibi, ilk anda kim olduğumu dahi bilemezdim; bir hayvanın içinde ürperebilecek gibi olan var olma duygusunu ilk halindeki basitliğiyle hissederdim sadece; mağara insanından daha âciz olurdum; ama o zaman, hatıra –bulunduğum yerin hatırası değil henüz, vaktiyle yaşadığım ve şu anda da yaşıyor olabileceğim kimi yerlerin hatırası– tek başıma içinden çıkamayacağım hiçlikten

beni çekip almak için göğün imdadı gibi yetişirdi; uygarlığın asırları üzerinden bir saniyede geçerdim ve önce gaz lambasının, sonra da devrik yakalı gömleklerin hayal meyal seçilen bulanık imgesi benliğimin kendine has özelliklerini yavaş yavaş yeniden oluştururdu.

Etrafımızdaki nesnelerin durağanlığı, başka şeyler değil de kendileri olduklarına duyduğumuz güvenle, düşüncemizin bu nesneler karşısındaki durağanlığıyla dayatılmıştı belki de onlara. Ne var ki ben böyle uyanıp da zihnim nerede olduğumu öğrenmek için boş yere çırpınırken, karanlığın içinde her şey, nesneler, yöreler, yıllar dönüp dururdu etrafımda. Kımıldayamayacak kadar uyuşmuş bedenim, duvarın yönünü, mobilyaların yerini saptayabilmek, içinde bulunduğu konutu gözünde canlandırıp adlandırabilmek için yorgunluğunun şekline bakıp uzuvlarının konumunu saptamaya çalışırdı. Bedenimin hafızası, kaburgalarının, dizlerinin, omuzlarının hafızası, içinde uyumuş olduğu birçok odayı bedenime art arda sunarken, hayal edilen odanın şekline göre yer değiştiren görünmez duvarlar karanlığın içinde kasırgaya kapılmış gibi bedenimin etrafında dönüp dururdu. Zamanların ve şekillerin eşiğinde müteredditkalan düşüncem içinde bulunduğu odanın hangisi olduğunu ayrıntıları karşılaştırarak saptamadan önce, o –bedenim– bu odaların her birindeki yatağın tarzını, kapıların yerini, pencerelerin gün ışığı alışını, bir koridor olup olmadığını, orada uykuya dalarken aklımdan geçen, uyandığımda da yeniden kavuştuğum düşüncelerimle birlikte hatırlardı. Bedenimin uyuşmuş tarafı yönünü tahmin etmeye çalışırken kendini örneğin sayvanlı büyük bir yatakta duvara dönük uzanmış hayal eder ve ben de anında, "Hayret, annem bana iyi geceler demeye gelmemiş olmasına rağmen sonunda uyumuşum," diye düşünürdüm, yıllar önce ölmüş büyükbabamın kır evindeydim; zihnimin asla unutmaması gereken bir geçmişin sadık bekçileri olan bedenim ile üzerine yattığım tarafı ise, bana, tam olarak gözümde canlandıramasam da şu an içinde bulunduğumu sandığım ama birazdan tamamen uyandığımda daha iyi göreceğim o uzak günlerde büyükbabamların Combray'deki evinde yatak odamda bulunan, ince zincirlerle tavana asılı Bohemya camından vazo biçimli gece lambasının alevini, Siena mermerinden şömineyi hatırlatırdı.

Sonra bedenimin eskimemiş bir duruşunun hatırası tekrar doğar, duvar başka bir yöne doğru kayıverirdi: Madam de Saint-Loup'nun kırsaldaki evinde, odamdaydım; Tanrım! Saat on olmuş bile, akşam yemeği çoktan bitmiş olmalı! Madam de Saint-Loup'yla yaptığım gezintiden döndüğümde, sofra kıyafetimi giymeden önce her akşam yaptığım şekerlemeyi çok uzatmış olmalıyım. Zira bu gezintilerden en geç döndüğümüzde bile penceremin camında günbatımının kızıl yansılarını gördüğüm Combray günlerinin üzerinden yıllar geçti. Madam de Saint-Loup'nun Tansonville'deki evinde bambaşka bir hayat sürüyor; sadece geceleyin dışarı çıkmaktan, vaktiyle güneşin altında oyun oynadığım bu yolları ay ışığında takip etmekten bambaşka bir haz alıyorum ve akşam yemeği için giyinmek yerine uyuyup kalacağım odayı, geri dönerken, uzaktan, gecenin tek aydınlığı olan kandil ışıkları altında fark ediyorum.

Zihnimde dönüp duran bu bulanık çağrışımlar asla birkaç saniyeden fazla sürmüyordu; kinetoskop bize koşan bir at gösterdiğinde atın art arda konumlarını birbirinden nasıl ayıramıyorsak, bulunduğum yere dair kısa tereddüdüm de altındaki çeşitli varsayımları pek birbirinden ayıramıyordu. Ama uyanık anlarımın ardından daldığım uzun hülyalar sırasında hayatım boyunca yatıp uyuduğum odaların kâh birini kâh diğerini tekrar göre göre sonunda hepsini hatırlardım: Yatarken, yastığın bir köşesi, yatak örtülerinin üst kısmı, bir parça şal, yatağın kenarı ve *Débats Roses*'un[1] bir sayısı gibi en alakasız şeylerle örülmüş ve sürekli ağırlıklarını veren kuşların uyguladığı teknikle sonunda hepsinin bütün olup birbirine sıvandığı bir yuvaya büzülüp başımızı gömdüğümüz (bir yeraltı dehlizinin dibinde, sıcak toprağın içine yuva yapan deniz kırlangıcı misali), buz gibi bir havada dışarıdan yalıtılmış olduğunu hissetmenin hazzını tattığımız ve şöminedeki ateş gece boyu beslendiğinden, harlanan kor parıltılarının nüfuz ettiği sıcak ve dumanlı hava örtüsünden koca bir palto içinde uykuya daldığımız elle tutulamaz bir tür yüklük, bizzat odanın bağrına oyulmuş sıcacık bir mağara olan, köşe bucaktan, pencere yakınındaki ya da ocaktan uzaktaki yerlerden gelip yüzümüze canlılık katan serin esintilerle

1 1893'te yayımlanmaya başlayan *Journal des débats*'nın akşam baskısı.

havalanıp soğuyan, ısı hudutları hareketli, yakıcı bir bölge şeklindeki kış odaları; hafif aralık pencere kanatlarına yaslanmış ay ışığının büyülü merdivenini yatağın ayakucuna dek fırlattığı, bir ışık huzmesinin ucunda meltemle sallanan baştankara gibi neredeyse açık havada uyunan, ılık geceyle bir arada olmaktan hoşlanılan yaz odaları; kimi zaman, tavanı hafifçe destekleyen ince sütunların, yatağın yerini açığa çıkarıp belirlemek için zarafetle birbirinden uzaklaştığı ve pek eğlenceli olduğundan ilk gece bile kendimi fazlasıyla bedbaht hissetmediğim XVI. Louis tarzı oda; kimi zaman ise, aksine, iki kat yüksekliğinde piramit şeklinde oyulmuş, tavanı gayet yüksek, kısmen maun kaplı, vetiverin meçhul kokusuyla daha ilk anda manen zehirlendiğim, sanki ben orada değilmişim gibi yüksek sesle gevezelik edip duran sarkacın küstahça umursamazlığından ve mor perdelerin düşmanlığından emin olduğum, dört köşe ayaklı, tuhaf, acımasız bir aynanın bir köşesini yatay keserek alışıldık görüş alanımın yumuşak bütünlüğünde öngörülmemiş bir mevkiyi kendine açıkça oyduğu, ben gözlerimi dikmiş, kulağım kirişte, burnum huysuz, kalbim çarparak yatağımda uzanmışken, odanın tam şeklini çıkarabilmek ve devasa hunisini ağzına kadar doldurabilmek için saatlerce dağılıp oda yüksekliğinde uzanıp esnemeye çabalayan düşüncemin sayısız zorlu gecelerde azap çektiği, sonunda ise alışkanlığın perdelerin rengini değiştirdiği, sarkacı susturduğu, eğik ve zalim aynaya merhameti öğrettiği, vetiverin kokusunu tümüyle kovamasa da gizlediği ve tavanın belirgin yüksekliğini adamakıllı azalttığı küçük oda. Alışkanlık; geçici bir yerleşimde zihnimizi haftalarca azap çekmeye bırakarak işe başlayan, ama sadece kendi imkânlarıyla baş başa kalmış zihnimiz bir barınağı bizim için yaşanılabilir kılmaya muktedir olmadığından, kavuşulmaktan her şeye rağmen çok mutlu olunan maharetli ama gayet ağırkanlı düzenleyici!

Şimdi artık iyice uyanmıştım kuşkusuz, bedenim son bir kez yön değiştirmiş ve kesinliğin iyilik meleği etrafımdaki her şeyi durdurmuş, beni kendi odamda, yorganımın altına yatırmış, komodinimi, yazı masamı, şöminemi, sokağa bakan pencereyi ve iki kapıyı karanlığın içinde aşağı yukarı yerli yerine oturtmuştu. Ama uyanmanın cehaletinin bana belirgin görüntülerini sunmuş olmasa da en

azından muhtemel varlığına bir an inandırdığı odalarda olmadığımı bilmeme rağmen hafızam artık harekete geçirilmiş olurdu; genellikle hemen tekrar uyumaya çalışmazdım; gecenin büyük bölümünü, Combray'de büyükhalamın evinde, Balbec'te, Paris'te, Doncières'de, Venedik'te, başka yerlerde bir zamanlar yaşadığımız hayatın hatırasıyla, oralarda tanıdığım yer ve kişileri, kendi gördüklerimi, bana anlatılanları hatırlayarak geçirirdim.

Combray'de, her gün akşamüzeri olur olmaz, yatağa girip uyumadan, annemden ve büyükannemden uzakta kalmam gereken andan çok önce, yatak odam yeniden kaygılarımın acı verici sabit noktası olurdu. Fazla bedbaht olduğumu düşündükleri akşamlar yemek vaktini beklerken oyalamak için lambamın üzerine geçirilen büyülü feneri bana vermek akıllarına gelmişti; Gotik çağın önde gelen mimarları ve cam ustaları misali, bu fener de duvarların donuk koyuluğunun yerine ele avuca gelmez gökkuşağı yansımalarını, efsanelerin anında belirip yok olan titrek bir vitraydaymış gibi betimlendiği rengârenk doğaüstü görüntüleri yerleştiriyordu. Ama bu kederimi artırıyordu sadece, zira aydınlatmadaki bu değişim bile odamı –yatma işkencesi hariç– benim için katlanılır kılan alışkanlığımı yok ediyordu. Artık odamı tanıyamaz oluyor ve orada, tıpkı trenden inip ilk kez gittiğim bir otel ya da "şale"[2] odasındaymışım gibi kaygıya kapılıyordum.

Bir yamaca koyu yeşil kadife görünümü veren üçgensi koruluktan çıkan Golo,[3] zihninde korkunç bir emelle, talihsiz Brabant'lı Geneviève'in[4] şatosuna doğru aksak adımlarla ilerleyen atının üzerinde sıçraya sıçraya gidiyordu. Bu şato, fenerin yivleri arasına sokulan çerçeveye yerleştirilmiş oval camlardan birinin sınırından ibaret eğik bir çizgi uyarınca kesilmişti. Görünen sadece şatonun bir yüzüydü ve önünde, beline mavi kemer takmış Geneviève'in hayallere daldığı fundalık vardı. Şato ve fundalık sarıydı, ama onların renklerini tanımam için görmeyi beklemem gerekmiyordu, zira çerçevenin içindeki camlardan önce Brabant adının altın parıl-

2 Ahşap dağ evi.

3 Brabant'lı Geneviève efsanesinde Golo kalleş saldırgandır.

4 Bir Ortaçağ efsanesinin kadın kahramanı. 19. yüzyılda çok popüler olmuş, operası oynanmıştır.

tılı tınısıydı bana bu rengi bariz bir şekilde gösteren. Golo, büyükhalamın yüksek sesle okuduğu uydurma hikâyeleri kederli kederli dinlemek için bir an durur ve gayet iyi anlıyormuş edasına bürünüp, haşmetini hiç eksiltmeyen bir uysallıkla hareketlerini metnin anlattıklarına uydurur, sonra da aynı aksak adımlarla uzaklaşıp giderdi. Onun atıyla ağır ağır ilerleyişini hiçbir şey durduramazdı. Fener kımıldatılsa bile Golo'nun atının pencerenin perdelerinde ilerlemeye devam ettiğini, perdenin kabarıklıklarında şahlanıp, kat yerlerinde toprağa ayak bastığını fark ederdim. Bindiği at kadar doğaüstü yaradılıştaki Golo'nun bedeni de karşılaştığı her rahatsız edici nesneyi kemik çatısı olarak kendine katıp içine alarak her maddi engelin üstesinden gelir, bu bir kapı tokmağı bile olsa anında uyum sağlar, bu omurga naklinden hiç rahatsızlık çekiyormuş gibi gözükmeyen hep aynı soyluluktaki ve aynı melankolideki solgun yüzü de, kırmızı giysisi de tokmağın üzerinden kayıp giderdi.

Merovenj geçmişinden kaynağını alıyor gözüken ve bunca kadim bir tarihin yansılarını etrafımda gezdiren bu parıltılı izdüşümler elbette cazip gelirdi bana. Yine de, benliğimle öylesine doldurduğum bu odada, odanın kendisinden ziyade dikkat gösteremeyeceğim bir esrarın ve güzelliğin bu davetsiz misafirliğinin beni nasıl rahatsız ettiğini ne kadar anlatsam az kalır. Alışkanlığın uyuşturucu etkisi sona erdiğinde pek hüzünlendirici şeyleri düşünmeye, hissetmeye koyulurdum. Kullanımı benim için gayet içgüdüsel bir hal aldığından çevirmeme gerek kalmadan kendi başına kapıyı açıyor gözükmesiyle benim nezdimde dünyadaki bütün diğer kapı tokmaklarından farklı olan odamın bu kapı tokmağı işte şimdi Golo'ya bir astral beden olarak hizmet ediyordu. Akşam yemeği zili çaldığında, Golo'dan ve Mavi Sakal'dan bihaber ama annemle babamı ve tenceredeki sığır etini tanıyan büyük avizenin her akşamki ışığını saçtığı yemek salonuna hızla koşar ve Golo'nun işlediği suçlar vicdan muhasebemi iyice derinleştirirken, Brabant'lı Geneviève'in bahtsızlıklarının benim gözümde daha değerli kıldığı annenin kollarına atardım kendimi hemen.

Heyhat, yemek bittiğinde, hava güzelse bahçede, kötüyse herkesin çekildiği küçük salonda diğerleriyle sohbet etmek için kalan annemden birazdan ayrılmam gerekecekti. Herkes derken, büyü-

kannem hariç; zira o "kırsalda eve kapanmayı acınası" bulur, sağanak yağmurların yağdığı günlerde beni dışarıda kalmak yerine odama, kitap okumaya gönderen babamla bitmek bilmez tartışmalar yaşardı. "Onu bu şekilde güçlendiremezsiniz, enerjik kılamazsınız," derdi kederle, "hele ki kuvvetlenmeye ve irade sahibi olmaya pek ihtiyacı olan bu küçüğü!" Hava durumuna dair bilgi sahibi olmaktan hoşlanan babam omuz silkip barometreye göz atarken, kafasını karıştırmamak için gürültü yapmaktan kaçınan annemse babamın meziyetlerinin esrarına nüfuz etmemek adına gözlerini pek fazla dikmeden hisli bir saygıyla bakardı ona. Ama büyükannem, her havada, yağmur bardaktan boşanırcasına yağdığında ve Françoise ıslanmasından korktuğu değerli hasır koltukları aceleyle içeri taşıdığında bile, sağanak yağmurun dövdüğü bomboş bahçede, rüzgârın ve yağmurun sunduğu esenlik alnına iyice işlesin diye dağılmış ak saçlarını tutam tutam geriye atarak boy gösterirdi. "Nihayet, soluk alabiliyoruz!" der ve koyu mor eteğini oda hizmetçisi için her zaman bir umutsuzluk ve sorun kaynağı olacak denli kaplandığı çamur lekelerinden korumak gibi hiç tanımadığı bir arzudansa, fırtına sarhoşluğunun, sağlıklı yaşamın verdiği gücün, benim aptalca eğitimimin ve bahçelerdeki simetrinin ruhunda kışkırttığı çeşitli çalkantılardan ahenk bulan, coşkulu, kesik kesik küçük adımlarıyla, yağmurun iyice ıslattığı –babamın hava düzelecek mi diye sabahtan beri sorup durduğu doğa duygusundan yoksun yeni bahçıvanın kendi keyfince fazla simetrik düzenlediği– ağaçlıklı yolları katederdi.

Büyükannemin bu bahçe turları akşam yemeğinden sonra vuku bulduğunda onu içeri sokma kudretine sahip tek şey, bu devininiminin onu, oyun masasının üzerine likörlerin servis edildiği küçük salonun ışıkları karşısına tıpkı bir böcek gibi düzenli aralıklarla getirdiği anlardan birinde, büyükhalamın "Bathilde, gel de kocanın konyak içmesini engelle!" diye seslenmesi olurdu. Aslında, içki içmesi yasak olan büyükbabama birkaç yudumu büyükanneme takılmak için kendi içirirdi büyükhalam (büyükannem babamın ailesinin evine öyle farklı bir zihniyet getirmişti ki herkes onunla şakalaşır, onu kızdırırdı). Zavallı büyükannem içeri girer, konyağı ağzına almaması için kocasına cân-ı gönülden yalvarırdı; öfke için-